

11. Yeşil Ekonomi Konferansı

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
DERNEĞİ
TÜRKİYE
TEMSİLCİLİĞİ

yeşil
düşünce
derneği

Yeşil Dönüşüm: Gezegen, Ekonomi,
Toplum İçin Son Şans

POLİTİKA NOTU

26 KASIM 2021

Derleyenler: Gökçen Bayram, Özlem Teke, Sercan Köksal

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

1.BÖLÜM YEŞİL DÖNÜŞÜMÜ ZORUNLU KILAN ŞARTLARA GENEL BAKIŞ

2.BÖLÜM AVRUPA'DAN TÜRKİYE'YE YEŞİL DÖNÜŞÜM

a. Avrupa Deneyimlerinin Türkiye'ye Yansımaları

b. Yeşil Dönüşümü Fırsata Çevirmek: Türkiye için Fırsatlar ve Kısıtlar

c. Adil Geçiş: Hareketlerin Ortak Noktası

3.BÖLÜM NASIL BİR DÖNÜŞÜM: YEŞİL İYİLEŞME VE ADİL GEÇİŞ

SONUÇ

KAYNAKÇA

GEÇMİŞ YEŞİL EKONOMİ KONFERANSLARI

GİRİŞ

Yeşil Düşünce Derneği ve Heinrich Böll Vakfı ortaklığında düzenlenen Yeşil Ekonomi Konferansı'nın 11.'si "Yeşil Dönüşüm: Gezegen, Toplum, Ekonomi" için son şans teması ile 26 Kasım 2021 tarihinde gerçekleştirildi. Konferans'ta Yeşil Yeni Düzen'in Türkiye için neden bir zorunluluk olduğu ve dönüşümün nasıl olması gerektiği Avrupa deneyimlerini de içeren sunumlar üzerinden gündeme getirildi. Yerli ve yabancı konuşmacıların yer aldığı Konferans 3 oturumda gerçekleşti.

"Yeşil Dönüşüm / Yeşil İyileşme" neden şart? başlıklı ilk bölümde, Avrupa Parlamentosu milletvekili Sergey Lagodinsky'nin "Avrupa'nın Yeşil Dönüşümüne Dair Deneyimler ve Türkiye İçin Olası Öneriler" ve TEPAV'dan Güven Sak'ın "Türkiye'de Yeşil Yeni Düzenin Çerçevesi ve Sunacağı Fırsatlar" başlıklı sunumları ile yeşil dönüşümün Türkiye için taşıdığı önem, temel ekonomi kuramları ve Avrupa Birliği (AB) deneyimleri ışığında değerlendirildi.

"Nasıl Bir Dönüşüm?" başlıklı ikinci bölümde Corinna Zierold (IndustriALL European Trade Union) "Uluslararası Emek Hareketi Perspektifinden Adil Dönüşüm", Özlem Katisöz (CAN Europe) "İklim Hareketi Perspektifinden Adil Dönüşüm", Eyüp Özer (Birleşik Metal-İş Sendikası) "Türkiye Özelinde Emek Hareketi Açısından Adil Dönüşüm" başlıklı sunumları ile yeşil dönüşümün emek dünyası üzerindeki olası etkileri ve dönüşümün ne tür politikalarla adil biçimde gerçekleştirilebileceği tartışıldı.

Konferansın üçüncü bölümünde ise bu konularda çalışan genç araştırmacıları teşvik etmek amacıyla bu yıl ilk kez yapılmış bildiri çağrısına gelen çalışmalardan oluşan oturumda "Avrupa Yeşil Mutabakatının Türkiye Ekonomisine Etkileri", "İklim Krizinin Çalışma Yaşamına Etkileri ve Maden İşçilerinin Adil Geçişe Bakışları", "Yeşil Ekonomi Bağlamında Gıda Üretimi ve Gıda Kayıpları" başlıklarında çalışmalar sunuldu.

Bu politika notu oturumlardaki ana tartışma hatlarını üç bölümde özetlemiştir. Birinci bölümde gezegenin içinde bulunduğu durumdan yola çıkarak, Yeşil Dönüşüm'ün neden bir zorunluluk olduğu, güncel gelişmeler ve tartışmalar ışığında değerlendirilmiştir. İkinci bölümde oturumlardaki sunumlar ve tartışmalar ekseninde, Yeşil Dönüşüm ve Adil Geçiş, Avrupa'daki gelişmelerin Türkiye üzerindeki beklenen etkileri ve Türkiye için avantajları ile emek ve iklim hareketlerinin ortaklaşa bir bilinç içerisinde gezegen ve dolayısıyla insanlık için yapabilecekleri gündeme getirilmiştir. Son bölümde ise konferans sonrası bir çıktı niteliği taşıması planlanan politika önerileri sunulmuştur.

1. BÖLÜM YEŞİL DÖNÜŞÜMÜ ZORUNLU KILAN ŞARTLARA GENEL BAKIŞ

Yerleşik tarım, kentler, ulus devletler, bilgi teknolojileri ve modern dünyadaki diğer tüm gelişmeler iklimin elverişli olduğu uzun bir zaman diliminde ortaya çıkmıştır (Patel ve Moore, 2019). İklimdeki bu denge atmosferdeki karbondioksit miktarının 280 ppm civarında seyretmesi ile mümkün olmuştur. Sömürgecilik ve ardından gelişen sanayi devrimi doğayla insan ilişkisinde daha öncekilerle kıyaslanamayacak büyük kırılmalara neden olmuş, fosil yakıtların yoğun kullanımına bağlı olarak iklimi değiştirerek insanlığı bir yol ayrımına getirmiştir. Sorunun çok katmanlı yapısı, tüm tarafların katılımıyla oluşturulmuş yol haritalarının, bireylerden en üst yönetsel yapılara kadar her seviyede takip edilmesini zorunlu kılmaktadır. Ekolojik sorunlara çözümler sunması beklenen sürdürülebilirlik ise on yıllar boyunca uluslararası birçok antlaşmaya konu olmuş ancak kavramsal boyutu aşamamıştır. İklim krizine karşı gerekli önlemlerin zamanında alınmamasının en önemli sebebi neoliberal kapitalist sistemin bu süreci kırmaya yönelik çabaları olmuştur. Bu deneyimden de faydalanarak sistemsel değişiklikleri hayata geçirecek mekanizmaları ve ekolojiyi temel alan yeni bir ekonomik modeli mümkün kılmak küresel hedeflerin odağında yer almalıdır.

Covid-19 pandemisi sonrası hakim küreselleşme rejimine karşı sorgulamaların artmasıyla iyi tasarlanmış yeni bir küreselleşme rejiminin kurulmasına yönelik düşünsel ve politik alan da güçlenmiştir. Küresel kuzeyin, gelişmekte olan ülkelerdeki ucuz emek ve doğa sömürsü üzerine kurduğu, piyasa odaklı küreselleşme rejimine karşı, iyi tasarlanmış, sosyal adalet, ekoloji ve sürdürülebilirlik odaklı yeni bir küreselleşme rejimi kurulmalıdır. Bu yeni küreselleşme rejimi, bir yandan küresel müşterekleri (iklim, kamu sağlığı, bilgi üretimi) korumalı ve bu amaçla uluslararası iş birliği ve çok-tarafılığa dayalı küresel kurumlar ve kurallar geliştirmeli; bir yandan da ulusal politikalarda özerkliğe ve çeşitliliğe imkan vermelidir (Tekin-Koru, 2020). Yeşil ekonomi, bu dönüşümü kolaylaştıracak kavramsal, teorik ve pratik bir çerçeve sunmaktadır ve bu nedenle de ekonomik, toplumsal ve ekolojik krizlerin bir arada yaşandığı 2008 krizi ile birlikte yaygınlaşmaya başlamıştır (Aşıcı, 2017). Bu konuda önemli adımlar atan AB, Yeşil Mutabakat ile Türkiye için de önemli bir deneyim aktarımı ve birlikte geliştirilecek bir dönüşümü mümkün kılan bir yapılanmanın altyapısı için ön ayak olmaktadır.

İklim krizinin sosyal eşitsizlikleri artıran ve toplumun kırılgan kesimleri için daha fazla olumsuz etki doğuran yapısı küresel iklim hareketi ve akademinin uzun zamandır vurguladığı önemli bir politika alanıdır. Konferansın sunduğu tartışma zemininde, iklim hedefleri ile sosyal hedeflerin, birlikteliğinin önemine dikkat çekilirken, hem ülkeler hem de küresel bazda kırılgan kesimleri gözetken sosyal politikaların, bütünsel bir yaklaşımla hayata geçirilmesini gerektirdiği sıklıkla ifade edilmiştir. Yeşil Yeni Düzen başlığı altındaki öneriler de görece daha reformist olandan daha radikal olana uzanan, bu açıdan tek bir pozisyona ya da politika paketine indirgenemeyecek geniş bir yelpazeyi bünyesinde barındırmaktadır.

2. BÖLÜM AVRUPA'DAN TÜRKİYE'YE YEŞİL DÖNÜŞÜM

a. Avrupa Deneyimlerinin Türkiye'ye Yansımaları

Konferansın farklı katılımcıları tarafından, hem pandemi kaynaklı ekonomik kriz hem de Türkiye'nin politika kaynaklı yapısal krizlerinden çıkışı, iklimle uyumlu bir ekonomik dönüşümü tasarlayan Avrupa Yeşil Mutabakatına uyumlanma ile gerçekleştirebileceği dile getirilmiştir. Avrupa Parlamentosu milletvekili Sergey Lagodinsky 1. oturumdaki konuşmasında, AB ile ilişkilerin yeniden inşası için de bu sürecin bir fırsat olabileceğini, 2030 ve 2050 hedeflerinin net olarak belirlenmesinden mevzuat ve yol haritalarının detaylandırılmasına kadar Mutabakatın iş birliğini gerektiren bir süreçler bütünü olduğunu altını çizerek belirtti. Lagodinsky ayrıca, Avrupa Yeşil Mutabakatına uyum sürecinin başarılı olmasının ülkedeki siyasi aktörlerin yapılarına Yeşil Liderliğin nasıl işleyeceği, ajandalarında nasıl yer alacağı ve yol haritalarının belirlenmesinde yapacağı etkiye bağlı olduğuna da vurgu yaptı. Gaz ve nükleer geçiş enerjisi olarak görmediklerini, güneş ve sürdürülebilir HES'lerle ilgili iş birliği, gaz boru hatlarının yeşil hidrojene uyumlu olmasının yaratacağı fırsatların ise mümkün olduğunu belirtti. Deneyim paylaşımı, iş birliği, hedeflerin birlikteliği hem ulaşım ve enerji gibi dönüşümün odağındaki sektörlerde hem de adil dönüşümün sosyal adaleti sağlayacak politikaların uygulanması noktasında AB için bir referans noktası olacak ve planların uygulanacağına dair güveni tesis edecektir. Türkiye'nin giderek içe kapanması, küresel bir proje olan yeşil dönüşüm açısından da zorlayıcıdır. Yeşil dönüşüme uyumlanmak Türkiye'nin ekonomik ve politik olarak batıyla daha çok iş birliği yapmasını sağlayabilir. Gümrük Birliğinin yeşil bir perspektifle tekrar ele alınması, Avrupa Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ile Türkiye ekonomisinin entegrasyonu ve sınırda karbon düzenleme mekanizmasına uyum sürecinin hızlandırılması iş birliği açısından önemli başlıklardan sadece bazılarıdır.

b. Yeşil Dönüşümü Fırsata Çevirmek: Türkiye için Fırsatlar ve Kısıtlar

Uzun yıllar boyunca konuşulan enerji, ekonomi ve çevre konularında yeşil bir dönüşüm; Yeşil Mutabakat ile üzerine konuşulmaktan daha öteye, çözüm yolları için yol haritalarının oluşturulması aşamasına geçmiştir. Ekolojik dengeyi bozan unsurların temelinde üretim ve tüketim faaliyetleri bulunmaktadır. Mevcut faaliyetlerin neden olduğu çevresel etkiler göz ardı edilmiştir.

Toplumsal refah için sağlıklı bir çevrenin de olması gerektiğinin üzerinde durulmamıştır. Konuşmacılardan Güven Sak Yeşil Mutabakat ile büyümeye yol açan, insanların refahını artıran insani aktivitenin gezegenimize verdiği hasarın dikkate alınacağını ve ticarete taraf olan bir ülkenin, bir şirketin performansı değerlendirilirken, söz konusu ticaret ortağının gezegene verdiği hasarın da analize dahil edileceğini vurgulamıştır. Çevre kirliliği ve biyolojik çeşitliliğin kaybı gibi unsurlar, yeni yatırımların özellikle yenilenebilir enerji alanlarına ve ürünlerine yönelik yapılmasında kilit rol oynayacaktır.

Avrupa karbon kaçağı riskini azaltmak için, Dünya Ticaret Örgütü kuralları ve AB'nin diğer uluslararası yükümlülüklerine uyacak şekilde, seçilen sektörlerde bir Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasını hayata geçirmeyi planlamaktadır (Avrupa Komisyonu, 2019: 9). İhracatının en az %40'ını AB ülkelerine yapan Türkiye, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasından doğrudan etkilenecektir. Türkiye, AB'ye ihracatında ciddi kayıplar yaşamamak adına karbon emisyonlarını azaltma yoluna gitmelidir. Mehpere Toprak Korkmaz da sunduğu bildirisinde Avrupa Yeşil Mutabakatı ile hayatımıza girecek olan Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmasının Türkiye için hayati etkilerinin olabileceğine değinmiştir.

Yeşil dönüşümü gerçekleştirmek için geçiş sürecini doğru planlamak ve yönetmek kilit unsurlardandır. Türkiye'nin genç nüfusu AB ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça yüksektir. Günümüz koşullarında bu genç nüfus için yeterli sağlık, eğitim yatırımları yapılmadığı tartışmaları mevcut iken adil geçiş sürecinde alınacak önlemler listesi kabarmakta, eğitim ve gençlerin yeteneklerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Bunlara ek olarak yetersiz beslenen insanların sayısında Covid-19 krizinden önce artış görülmekte iken, pandemi sonrası süreçte de artışın devam ederek 2030 yılı için "sıfır açlık" hedefinin tutturulmasından uzaklaşılacağı tahmin edilmektedir. Hali hazırda yetersiz beslenme ve açlıkla karşı karşıya olan insanların sayısı 687 milyon olarak hesaplanmaktadır. Bu sayının 2030 yılında 841 milyona ulaşabileceği tahmin edilmektedir (FAO vd., 2020). Böyle bir ortamda yeşil dönüşümün gıdayı da kapsamaması düşünülemez. Son bildirisinin sahibi Gökçen Bayram da gıda üretiminden tüketimine kadar oluşan karbon ve su ayak izinin, iklim krizinin etkilerinin artmasına neden olduğunu vurgulamıştır. Hem açlık sorunu hem de iklim kriziyle mücadele edebilmek için israfı önleyici politikaların, yenilenebilir enerji kullanımının gıda üretiminde yaygınlaşmasının ve çevreyi merkezine alan üretim anlayışının hakim anlayış olması gerekmektedir.

c. Adil Geçiş: Hareketlerin Ortak Noktası

Yeşil dönüşüm iklim ve emek hedeflerini ortaklaştırarak sosyal adaleti de güçlendirecek politikalar üretmelidir. Bugün kömüre dayalı endüstrinin dönüşümünden ilk elden etkilenenler işlerini kaybeden işçilerdir. Dönüşüm tüm enerji yoğun sektörlerde gerçekleşirken yeni ve insan onuruna yakışır iş fırsatları yaratılması karbonsuzlaşma süreçlerinde kırılgan kesimleri gözeterek güçlendirecek, bir taraftan da sürecin desteklemesini sağlayacaktır. Net sıfır hedefi ayrıca bu sektörlerin rekabet gücünü artıracaktır. Adil dönüşüm tüm ülkeler, toplumlar ve kuşaklar için gerçekleştirilmelidir. Sürdürülebilir kalkınma, sosyal adalet, insan onuruna yakışır işler ve yoksulluğun ortadan kaldırılması hedeflerinin çevresel, ekonomik ve sosyal boyutların birlikte gözetildiği politikalarla sağlanabileceğinin altını çizen IndustriALL Europe'dan Corinna Zierold bu noktada kritik 9 politika alanını;

1. Makroekonomi ve büyüme politikaları
2. Endüstriyel ve sektörel politikalar
3. Kurumsal politikalar
4. Beceri geliştirme
5. İş güvenliği ve sağlığı
6. Sosyal koruma
7. Aktif işgücü piyasası politikaları
8. Sosyal haklar ve işçi hakları
9. Sosyal diyalog ve üçlü yapı prensibi olarak belirtti.

Adil geçiş ilkelerinin hayata geçirilmesi, Yeşil Mutabakatın sosyal reformlarının uygulanması ve kaynak yaratılmasıyla yeşil dönüşüm sürecinde kimsenin geride kalmaması sağlanabilir. Ülkeler bazında yerel ekonomilerin güçlendirildiği, fosile bağımlı ülkelerin ekonomilerinin çeşitlendirildiği, tüm sektörleri kapsayacak yeşil ekonomi stratejilerine ihtiyaç ortadır. Yeşil Mutabakatın uygulanması sürecinde güvencesizlik, düşük ücret, endüstriyel ilişkiler ve toplu sözleşmeye yönelik saldırılar, tasarruf (kemer sıkma) politikaları, kamusal hizmetler, refah gibi başlıkların daha iyi çalışılması gerektiğini belirten Zierold yapılması gerekenleri ise adil vergilendirme, kapsamlı kamusal yatırımlar, ekonomik yönetim, işçiler için çalışma ve yaşama koşullarının güçlendirilmesi olarak sıraladı.

İklim hareketi küresel sıcaklık artışına karşı emisyon azaltımını hedeflerken, kimsenin geride kalmadığı ve gücü doğrultusunda sürece katkı sunduğu bir yol haritasını ilkesel olarak benimsiyor. CAN Europe'dan Özlem Katsöz; adil geçişin, karbon yoğun sektörler ve bunların yer aldığı bölgeleri ve tüm toplumsal hayatı içerecek bir perspektifle ele alması gerekliliğine vurgu yaptı. Kırsalda kömür tüm ekonomiyi domine ederek, kırılganlığı daha da artırırken, iklim dostu ve çeşitlendirilmiş yerel ekonomi, desantralizasyon ve adil geçişin planlı uygulamalarının dirençliliği arttıracığı da belirtildi.

Konferans'ta vurgulanan temel noktalardan bir diğeri ise, dönüşümün maliyetinin toplumun belirli kısmını mutlaka etkileyeceği, kırılgan yoksul kesimlerin bu süreçleri en acısız şekilde atlatalmalarına yönelik sosyal politika tasarımının gerekliliği oldu. Küresel iklim hareketi sıklıkla, iklim krizinin bu yoksul kesimleri daha çok etkilediğinin altını çiziyor. Bu nedenle adil dönüşümün mutlaka gerçekleşmesi gerektiği, iklim nötr bir patikaya girmemenin de en fazla bu kesimleri etkileyeceği bilinerek adil geçişin aciliyetine dikkat çekilmekte. Bu bağlamda belediyeler, odalar, kalkınma ajansı gibi yerel aktörlerin iklim nötrlüğe geçiş sürecini kolaylaştırmak için kendilerini de dönüştürerek bu süreci desteklemesinin gerekliliği belirtildi. İklim kriziyle mücadelede azaltım faaliyetlerinin başarıya ulaşabilmesi için iklim nötr bir toplumsal hayata geçmemiz gerekiyor. Konferansta Türkiye'nin 2053 net sıfıra giden yolda 2030 emisyon hedeflerini belirlemesinin önemine dikkat çeken Katsöz; istihdam yaratma, sendikalaşma, sosyal kapsayıcılık, çalışan açısından sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları yaratma gibi performanslarının gittikçe düştüğü bilinen termik santrallerin; kömüre ve kömürlü termik santrallere teşviklerin kalktığı, karbonun maliyetlere eklendiği koşullarda en kolay ve hızlı bir ilk adım olarak sistemden çekilmesinin mümkün olduğunu belirtti. Planlı ve adil bir geçişin tasarlanması, çalışanların sosyal faydasına yönelik politikalar, beceri dönüşümü, iş yerinde eğitim, emeklilik paketleri, yerel kalkınma planları ile işyeri ve işveren teşviklerini de içermelidir. Özellikle enerjide yenilenebilir alternatiflere geçiş enerji demokrasisini sağlayacak, kooperatifler gibi müştereklerin yaygınlaşmasıyla birlikte desantralizasyonu da mümkün kılacaktır.

Düşük karbonlu ekonomiye geçişte fosil yakıtlara dayalı sektörler küçülürken, yenilenebilir enerji, toplu taşıma, sürdürülebilir kentleşme, agroekoloji, bakım gibi sektörlerin genişlemesi; bu süreçte genişleyen sektörlerde yeni ve nitelikli istihdam yaratılırken, küçülen sektörlerdeki işçilerin gelirin korunması ve mesleki yeniden eğitim yoluyla yeni istihdam alanlarına yönlendirilmesi hedeflenmektedir.

Konferansa Birleşik Metal-İş Sendikası sendikası adına katılan Eyüp Özer, doğa ve emek sömürüsüne dayalı büyüme odaklı kalkınma modeline karşı, enerji dağıtım altyapısı ve ulaştırma gibi alanlarda kamulaştırmaya gidilen, daha az üretim ve daha az çalışma süresini önceleyen bir yeşil dönüşümün gerçekten yeşil ve adil olabileceğini belirtti. Sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen bir dönüşüme karşı işçi sınıfının muhalif olmasının çok doğal olduğunu, sermayenin bu bedeli dışsallaştırma isteğinin ise kabul edilemez olduğunu belirten Özer; sendikalaşmanın düşük ve emek hareketinin güçsüz olmasının işçilerin sürdürülebilir ekolojik iş taleplerini dile getirmesini zorlaştırıcı bir faktör olduğuna vurgu yaptı.

Bildiri sunumlarının gerçekleştirildiği oturumda Zonguldak saha araştırmasının sonuçlarını aktaran Emine Akyel, madencilerin iklim krizinin farkında olmakla birlikte adil geçiş fikrinden habersiz olduklarını belirtti. Sendika, sivil toplum ya da kamunun adil geçiş üzerine yerelde çalışmamış olması ne yazık ki geçiş sürecinde önemli bir eşik olan toplumsal desteğin sağlanmasında da sıkıntılar yaratmaktadır. Hem insan onuruna yakışır işler için hem de iklim kriziyle mücadele için kömürden çıkışın şart olduğu günümüz koşulları adil geçişin gerçekleştirilmesi için yerelde çeşitlendirilmiş ve yapılandırılmış bir ekonomik dönüşümü zorunlu kılıyor. Başarılı adil geçiş örneklerine bakıldığı zaman güçlü bir sendika sisteminin gerekliliği gözler önündedir. Uzun yılların deneyimlerine sahip emek hareketinin sunacağı katkılar, iklim hareketinin çıktılarıyla birleştirildiğinde adil ve yeşil bir dönüşüm çok daha mümkün olacaktır.

3. BÖLÜM NASIL BİR DÖNÜŞÜM: YEŞİL İYİLEŞME VE ADİL GEÇİŞ

Hükümet yeni ekonomik programı; düşük faiz ve yüksek kurun bir fırsat olduğu, ihracatın artarak sorunları çözeceği, bir Çin modeli olarak tanımlasa da sürecin iktisat literatüründe karşılığı olmadığını görebiliyoruz. Türkiye'nin siyasi iklimi henüz AB ile ekonomik ilişkileri belirgin şekilde etkilemiş değil ancak Yeşil Mutabakata uyumlanmama ya da geç kalınması hallerinde ihracatın azalması ve istihdamda düşüş yapısal sorunlarla birleşerek daha büyük krizlere neden olacaktır. İklimle uyumlu yeşil bir dönüşüm gerçekleştirmek, adil geçiş sürecini başlatmak, Avrupa Yeşil Mutabakatını pozitif bir ajanda haline getirmek hem insana hem de doğaya değer veren bir büyümeyi beraberinde getirecektir. Yeşil dönüşüm Türkiye ekonomisi açısından önemli bir şans teşkil etmektedir. Bu dönem Türkiye'nin nasıl bir üretim yapısına sahip olması gerektiğini detaylı bir şekilde düşündüğü ve doğru planladığı bir süreç olmak zorundadır. Dünya ve Avrupa Birliği bu yönde evrilirken Türkiye'nin de mevcut pazar payını ve önündeki fırsatları kaybetmemesi için doğa ve insan haklarına saygılı katma değerli bir üretim modeline geçmesi gelecek için atılması gereken bir adımdır. Güven Sak'ın da vurguladığı gibi özellikle üretim alanında Türkiye'nin yatırım yapacağı teknolojiyi belirlemek için önündeki kistaslar açıktır. Karbon ve su ayak izini azaltan, daha az atık üreten teknolojiler bu sürecin belirleyicileri olacaktır.

Avrupa, net sıfır hedefleri doğrultusunda tüm ekonomi ve üretim politikasını yeniden şekillendirme çalışmalarına başlamıştır. Avrupa Komisyonu Yeşil Mutabakat kapsamında yeni tedbirleri gündemine getirmektedir. Emisyon ticaret sisteminin kapsamının genişletilerek, karbon emisyonu yüksek enerji, otomotiv, ulaşım, demir-çelik gibi sektörlerin yanına yeni sektörlerin eklenmesi planlanmaktadır. Buna ek olarak sınırda karbon düzenleme mekanizması ile birlikte AB'nin ticaret ortaklarının da karbon emisyonlarını azaltması için baskı yapılması amaçlanmaktadır. Toplam ihracatının %40'ını AB ülkelerine yapan Türkiye, sınırda karbon düzenleme mekanizmasından doğrudan etkilenecektir. Türkiye'nin, AB'ye ihracatında ciddi kayıplar yaşamamak adına karbon emisyonlarını azaltma yoluna gitmesi bir zorunluluk halini almıştır. Yapılan analizler sonucunda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne gerçekleştireceği ihracatta, karbon maliyetlerinin hesaba katılmasıyla birlikte, çimento, demir-çelik, otomotiv, kimya gibi sektörlerde ciddi gelir kayıpları yaşaması beklenmektedir (Yeldan, Acar ve Aşıcı, 2020). Türkiye'nin acil olarak şeffaf, katılımcı, tüm dünya ile eşzamanlı bir şekilde yeşil dönüşümü planlaması ve en kısa zamanda kamuoyunda kabul gören planlar ile birlikte dönüşümünü gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Mevcut düzende en kırılgan olanlar aynı zamanda iklim krizinden de en çok etkilenecek olan kesimlerdir. Kömürden çıkış, yeşil dönüşüm gibi süreçlerin yüklerinin söz konusu kesimlere yüklenmemesi için adil geçiş politikalarının hayata geçirilmesi, yeşil dönüşüm sonrasında yoksunluklarından arınmış bir şekilde hayatlarına devam etmeleri için büyük önem arz etmektedir. Adil geçiş bir fikirden, bir idealden öte bir zorunluluktur. Ancak adil geçişi mümkün kılmak için önünde engellerin olduğu da yadsınamaz bir gerçektir. Tüm bu dönüşüm sürecinde kimsenin arkada bırakılmaması için iklim hareketi ve emek hareketinin, hedeflerin ortak olduğunun farkına varması gerekmektedir. Çalışanların sosyal faydalarını gözetenek, iklim ve doğayla uyumlu politikaların geliştirilmesi için bu iki harekete büyük bir sorumluluk düşmektedir. Ancak mevcut düzenin dönüştürülmesi bu şekilde bir talebin birlikte dile getirilmesiyle mümkün kılınacaktır.

Türkiye’de de dünya konjonktürüne paralel olarak 80’li yıllarla başlayan emek hareketi ve toplumsal muhalefetin zayıflatıldığı sosyo-politik süreçler, işçi sınıfı ve iklim hareketinin bugün yeşil ve adil dönüşüm konusundaki etkinliğini önemli ölçüde kısıtlıyor. Sermayenin gücü ve devlet mekanizmasındaki belirleyiciliği de sadece şirketlerin desteklendiği bir dönüşüm riskini arttırarak adil geçişi manipüle edebilir. Bu noktada hem emek hem de iklim hareketi toplumla daha çok temas geçtiği koşullarda ve masada yer alarak, devletin finansal kaynaklarını, adil dönüşüm için topluluklardan yana kullanması için bir baskı oluşturabilir.

SONUÇ

Son IPCC raporları ülkelerin küresel sıcaklık artışını 1.5 derecede tutabilmeleri için Paris İklim Antlaşması’ndaki taahhütlerden çok daha fazlasının yapılması gerektiğini ortaya koyuyor. Gezegenin geleceği acil olarak sürdürülebilir ve adil bir ekonomik sistemin kurulmasına bağlı. AB iklim liderliğini Avrupa Yeşil Yeni Düzeni adı altında yapacağı sistemsel değişikliklerle, tüm ilgili ülkelerle birlikte yürüteceği bir süreç olarak tasarlıyor. Bu yaklaşım hem coğrafi hem de ekonomik olarak Avrupa ile yoğun temasları olan Türkiye’nin atacağı adımlar açısından da belirleyici olacaktır. Türkiye, AB ile ilişkilerin düzeltilmesi için bu süreci bir fırsat olarak kullanabilir. Adil geçiş sosyal adalet önceliğiyle demokratikleşme açısından da kazanımları mümkün kılabilir. Konferansta akademi, siyaset, aktivizm ve sendikal alandan gelen önerilerin yeşil ekonomik dönüşümün zorunluluğu hakkında ortaklaştığı düzlemi önemli bir sonuç ve geliştirilmesi gereken bir alan olarak belirtmeliyiz.

KAYNAKÇA

Aşıcı, A. A. (2017). İklim İçin Yeşil Ekonomi Politikaları. İstanbul Politikalar Merkezi. <https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/CKeditorImages/20200310-19034649.pdf> (30.12.2021)

Avrupa Komisyonu. (2019). Avrupa Yeşil Mutabakatı. Çev. Yeşil Düşünce Derneği. <https://www.yesildusunce.org/wp-content/uploads/2021/06/yesilavrupamutabakati.pdf> (30.12.2021).

FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. (2020). The State of Food Security and Nutrition in the World 2020: Transforming Food Systems for Affordable Healthy Diets. Roma: FAO.

Patel, R. ve Moore, J. W. (2019). Yedi Ucuz Şey Üzerinden Dünya Tarihi. Çev. Serkan Gündüz. İstanbul: Kolektif Kitap.

Tekin-Koru, A. (2020) COVID 19 ve Küreselleşmenin Geleceği. Ö. F. Çolak (der.). Salgın Ekonomisi. Ankara: Efil Yayınevi. 87-111.

WWF Türkiye (2021). Türkiye, Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı'nı düşük karbonlu ekonomiye geçiş için bir fırsat olarak görmelidir. <https://www.wwf.org.tr/?10722/Turkiye-Avrupa-Birligi-Yesil-Mutabakatn-dusuk-karbonlu-ekonomiye-gecis-icin-bir-frsat-olarak-gormeli> (30.12. 2021)

Yeldan, E., Acar, S., Aşıcı, A. A. (2020). Ekonomik Göstergeler Merceğinden Yeni İklim Rejimi. TÜSİAD.

GEÇMİŞ YEŞİL EKONOMİ KONFERANSLARI

2009 - 1. Yeşil Ekonomi Konferansı: Kriz ve Yeni Yeşil Düzen

2011 - 2. Yeşil Ekonomi Konferansı: Yeşil Yerel Seçenekler

2012 - 3. Yeşil Ekonomi Konferansı: Kentlerde Yeşil Ulaşım

2013 - 4. Yeşil Ekonomi Konferansı: Yeşil Ekonomi ve Müşterekler

2014 - 5. Yeşil Ekonomi Konferansı: Şeyl (Kaya) Gazı

2015 - 6. Yeşil Ekonomi Konferansı: Degrowth

2016 - 7. Yeşil Ekonomi Konferansı: İklim Finansmanı

2018 - 8. Yeşil Ekonomi Konferansı: Yenilenebilir Enerji Finansmanı

2019 - 9. Yeşil Ekonomi Konferansı: Yeşil Yeni Düzen

2020 - 10. Yeşil Ekonomi Konferansı: İklim ve Covid-19 Krizleri Ekseninde Türkiye ve Dünya

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
DERNEĞİ
TÜRKİYE
TEMSİLCİLİĞİ

 [instagram.com/yesildusun](https://www.instagram.com/yesildusun)

 [twitter.com/yesildusun_](https://www.twitter.com/yesildusun_)

 [linkedin.com/company/yesildusun](https://www.linkedin.com/company/yesildusun)

 [facebook.com/yesildusun](https://www.facebook.com/yesildusun)

 [youtube.com/YesilDusun](https://www.youtube.com/YesilDusun)

Yeşil Düşünce Derneği
Türkali, Şht. Nuri Sk. No: 18
34353

Beşiktaş/İstanbul
www.yesildusunce.org
info@yesildusunce.org